

ZAGONETKE ALJOŠE VUKOVIĆA KAO POVEZNICA S TRADICIJOM

DIANA ZALAR

UDK 821.163.41-84 Vuković, A.

ANA-MARIJA TREPŠIĆ

Stručni rad

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Primljeno: 14. 2. 2019.

Prihvaćeno: 11. 9.2020.

SAŽETAK

U radu se pozornost usmjerava na stihovanu zagonetku kao posebnu pjesničku vrstu, koja je u dvadesetom stoljeću zaokupljala pažnju istraživača (Jolles, Crnković, Kekez, Valand). Najprije se govori o njenim karakteristikama, a potom o tradiciji pojavljivanja tijekom povijesti hrvatske dječje književnosti, s komparativističkog gledišta u odnosu na stvaralaštvo nekolicine hrvatskih pjesnika (Vitez, Halovanić, Luketa, Videk i dr.). Središnji dio rada posvećen je zagonetkama Aljoše Vukovića, hrvatskoga pjesnika, koji se oslanja na tradiciju i djelo dosadašnjih pisaca za djecu, preuzimajući različitost pristupa u težini odgonetanja od svojih prethodnika, ali značajno šireći doseg vrste u motivskom, jezičnom i sadržajnom pogledu. Na nekolicini primjera argumentira se izražajni habitus Vukovićevih zagonetki. Autorice ga pozicioniraju u središte suvremene pjesničke produkcije, a vlastite analize potkrepljuju i citatima iz radova eminentnih književnih kritičara o Vukovićevu djelu.

KLJUČNE RIJEČI: *zagonetka, dječje pjesništvo, jezik, igra, suvremenost*

ZAGONETKA KAO KNJIŽEVNA VRSTA

Posebno zanimljiva promišljanja o zagonetki kao književnom obliku iznio je Nizozemac André Jolles u studiji *Jednostavni oblici*, prvi puta objavljenoj 1930. godine, a koja je izazvala veću pozornost od pedesetih godina prošloga stoljeća. U njoj Jolles razmatra devet jednostavnih oblika (legendu, sagu, mit, zagonetku, izreku itd.), a zagonetku, u različitim vidovima, smatra jednom od najčešće prisutnih u ljudskom društvenom životu kroz povijest. Jolles ističe jednu zanimljivu premisu: *kako rješenje po sebi nije prava i jedina svrha zagonetke, nego rješavanje. Odgovor bijaše poznat zadavaču – nije mu zato do tog da ga još jednom primi, već mu je do tog da je pitanik kadar da ga nađe, do tog mu je da pitanika navede ne bi li mu ga dao.* (Jolles

2000: 125) Kako je mit također protkan kroz različite životne pojavnosti suvremenoga čovjeka, postavlja ih sučelice jedno drugomu. *Kad pitanje i odgovor u zagonetci usporedimo s pitanjem i odgovorom u mitu, uočavamo najprije čisto izvana da, kao što oblik mita pruža dogovor, oblik nam zagonetke pokazuje pitanje. Mit je odgovor u kojem je bilo sadržano pitanje; zagonetka je pitanje koje traži odgovor.* (Jolles 2000: 120) Zagonetka je, prema ovome, sredstvo za ispitivanje oštroumnosti pogađača, ali isto tako i njegove doraslosti. Još jedna važnost vezana uz zagonetku ne smije se, prema Jollesu, preskočiti, a to je činjenica da je ono što se goneta jasno u okviru određene zajednice i njena jezika. Iz toga proizlazi da je zagonetka ne samo ispit mogućnosti misaonih kombinacija unutar jednoga sustava (nazovimo ga kulturom), već i ispit poznavanja jezika kojim se u tome sustavu posvećenici služe.

Prema Josipu Kekezu, stručnjaku za pitanja usmene književnosti, *za zagonetke je karakterističan metaforički način izražavanja.* (Kekez 1983: 231) On posebice govori o metaforičkom suodnosu zagonetljava i odgonetljava, jer usmene zagonetke najčešće imaju dvodijelnu kompoziciju. *Zagonetljava i odgonetljava međusobno zamjenjuju poetske slike prema predmetnoj srodnosti*, a Kekez nalazi da ta srodnost može biti fizička ili funkcijska. Nadalje, *što je sadržaj obaju dijelova podudarniji a istodobno polivalentan, zagonetka je potpunija, za razliku od onih slučajeva u kojima je sadržaj jednodimenzionalan a mogućnost odgonetanja višestruka. Odgonetljava mora pokrivati sva konkretna ili prenesena značenja što ih je kadar inicirati zagonetljava.* (232) *Kompariranje i zamjena slika u zagonetkama se ne provodi samo prema sličnosti već i prema suprotnosti, pa je mogućnost metaforičkoga uspoređivanja odista velika i nije ih moguće tematski klasificirati. Funkcijski one osvježu duh, jačaju znatiželju, razvijaju apstraktno mišljenje, moć zapazanja, pa su i jezik i kompozicija tome prilagođeni.* (Kekez 1983: 232) Naglašava da zagonetke-pitalice sakrivaju svoj odgovor u igri riječima ili u prenesenim značenjima, a da ih ponekad zovu zagonetke smicalice i zagonetke skrivalice.

U osebujnoj knjizi inženjera elektrotehnike i sveučilišnog predavača Janka Valanda s naslovom *Klep sidra* (koja je zapravo zbirka enigmatskih priča pisanih kao serijal pod zajedničkim nazivom *Enigmatska fantastika* i koju je teško žanrovski odrediti jer ima karakteristike esejističke, beletrističke i publicističke proze), skreće se pažnja na činjenicu da u enigmatici, kao i u usmenoj poeziji, postoji vrstovno bogatstvo zagonetaštva. U tome kontekstu ohrabruje se čitatelj (odrastao) da u čitanju poznatih, antologijskih pjesama Dobriše Cesarića, Ratka Zvrka i drugih pokuša naći izvorište novim zagonetkama. Čitav pjesnički opus Aljoše Vukovića građen je na tome da se u pjesmama trebaju tražiti zagonetna značenja. A Stjepko Težak, kao recenzent Valandove knjige, ustvrdio je kako za enigmatsko stvaralaš-

tvo građa može biti ne samo slovo, riječ, rečenica, već i aforizam, stih, pjesma, crtež, fotografija, strip. Za temu ovoga rada mogla bi vrijediti i ovako preinačena gore navedena misao: za pjesničko stvaralaštvo građa može biti slovo, riječ, crtež, fotografija. Upravo tako nastaje ponekad zagonetka u stihu Aljoše Vukovića.

ZAGONETKE ZA DJECU U STIHOVIMA I HRVATSKA TRADICIJA ZAGONETAČA U DJEČJOJ KNJIŽEVNOSTI

Kad o zagonetkama razmislimo na Jollesov način, ne iznenađuje što je zagonetka kao pjesnička vrsta vrlo omiljena, i među piscima i među čitateljima. Posebice u dječjoj književnosti. Nameće se logičan zaključak da je zadavanje stihovanih zagonetaka djeci jednaki izazov za pisca kao zagonetača, kao što je izazov za djecu da budu odgonetači. Pisac žudi za potvrdom kako se može vratiti u pojmovni svijet djece, a djeca sa svakom razriješenom zagonetkom dobivaju potvrdu kako su dovoljno zrela da mogu ući u pojmovni svijet pisca. Učinak polučuje dobrobit u oba smjera. Najbolje umjetničke zagonetke postaju gotovo dijelom suvremene usmene predaje: uvijek se iznova postavljaju i uvijek iznova oduševljavaju. Zagonetke Grigora Viteza, Paje Kanižaja, Lidvine Lukete i dr. ušle su u čitanke, antologije, izbore pjesništva. Za Jollesa je šarm zagonetke prvenstveno u tome što ona istovremeno otvara, ali i zatvara značenja. Njegovim riječima, *način na koji zagonetka goneta takav je da podjedno nešto pohranjuje i skriva, nešto sadrži i uskraćuje.* (Jolles 2000: 135) Stoga on zagonetku smatra vrlo zamršenim književnim oblikom, u kojemu jezik ima tvorbenu ulogu. Njezina je važnost u tome što čuva duhovnu zaokupljenost rješavanjem tajnovitih znanja koja pružaju osjećaj dostojanstva. Danas smo pak svjesni kako ova njegova misao pogađa u srž, jer su djeca sve izloženija znanjima koja nisu usmjerena stjecanju mudrosti, već akumulaciji činjenica. Stoga i u tome možemo naći razloge za omiljenost zagonetki. U knjizi *Hrvatske malešnice* pionira suvremene znanosti o dječjoj književnosti u nas, Milana Crnkovića, nalaze se zagonetke u nizu vrlo različitih narodnih pjesama koje su imale funkciju sličnu *nursery rhymes* na engleskom govornom području kroz povijest. Zajedno s uspavankama, brojalicama, bajalicama, razbrajalicama, pitalicama, rugalicama, pjesmama za igru i dr. služile su za odgoj i zabavu djece, ali i za razvijanje jezičnih kompetencija, pamćenja i misaonog svijeta. Posred krova sjeo čiča,/sluša što mu vjetar priča./Zapalio lulicu/pa gleda niz ulicu (dimnjak). (Crnković 1998: 138) Međutim, u toj knjizi nema puno primjera za zagonetanja,

u odnosu na druge vrste malešnica. Ili autor nije uočio njihovu važnost, ili ih nije dovoljno našao kako bi primjerima bile argumentirane. No, važno je znati da ih je svakako bilo i da tradicija stihovanih zagonetki seže u davne prostore i vremena.

Zagonetke za djecu utoliko je teže pisati što je mogućnost metaforičkoga uspoređivanja vezana uz životno iskustvo, a njega djeca imaju puno manje negoli odrasli. Stoga se dječji pjesnici vole okušati u pisanju stihovanih zagonetaka, jer tako iskušavaju koliko su spremni svoje sposobnosti maštanja približiti dječjima. S druge strane, djeca silno vole rime (riječi koje pjevaju, kako malena djeca često znaju reći), a u odgonetanju značenja stihova nalaze dodatno zadovoljstvo i potvrdu svojih znanja o svijetu. Zagonetke u dječjem pjesništvu imaju višestruku vrijednost: kao umjetnički doživljaj, poticaj mašti, „brušenje“ intelekta (svojevrnog kontekstualnog promišljanja pojmova u različitim svjetlima i kontekstima). Uže gledano, zagonetke u stihovima poticaj su za smijeh, za pronalaženje tajni u svijetu oko sebe (sve može biti zagonetka!). One su kreativna jezična zabava, a katkad se mogu i uglazbiti. Mogu biti poticaj za igru među vršnjacima. Imaju i praktičnu odgojiteljsku, možemo reći i pedagošku važnost: kad su djeca umorna, čitanje zagonetki vrijedan je način opuštanja i odmora, prilika za zajedničko ilustriranje, pa čak i kreativno nadmetanje ili nadigravanje stihovima.

Što se tiče vrstovnoga obilja stihovanih zagonetki namijenjenih djeci, na njih je implicitno upozorio, primjerice, suvremeni pisac Vladimir Halovanić napisavši knjige zagonetki koje je naslovio *Smicalice pitalice*, *Zagonetke nedosjetke*, *Zagonetke brzopletke*. U prvim se oblikuje pitanje na koje treba odgovoriti – a odgovor nije teško naći uz pomoć ilustracije, u drugima treba više uključiti maštu, a u trećima se brzim izgovorom stihova naglašava ritmičnost zagonetki, što je bilo posebno važno u usmenoj poeziji. Osim njega, pisali su ih i drugi pisci i spisateljice. U razdoblju početka suvremene dječje poezije Grigor Vitez, potom u novije doba Ratko Zvrko, Pajo Kanižaj, Nevenka Videk, Lidvina Luketa. U posljednje vrijeme, uz Aljošu Vukovića i Boris Nazansky (inače urednik gore spomenute knjige *Klep sidra* Janka Valanda).

Tematika zagonetanja Grigora Viteza prvenstveno se tiče prirodnih pojava, poljoprivrednih poslova, vrsta ptica i životinja kojima su staništa šume i polja, klasičnih glazbala, onoga što dijete voli i čime se zabavlja (sladoled, bicikl, glazba). Formalno se kreću od minijatura u kratkim dvostisima, do pjesama s više strofa. Rima je konstanta, jednako kao i bogatstvo pjesničkih slika dok su naslovi često bogati metaforikom. Većinom su Vitezove zagonetke pravi mali pjesnički dragulji, primjerice *Čudan konj* (Imam konja zekana, / Kopita mu mekana, / Vode ne pije,

/ Zobi ne ije, / Nogom ne bije, / Repom ne vije, / Dok ide brže, / Noge ga drže, / A čim stane, / Odmah pane. (bicikl)). Ratko Zvrko je pisao zagonetke u manjem dijelu svoga opusa za djecu. Njegove su zagonetke formalno vrlo različite, od pjesama u pet strofa, do kratkih minijatura u četiri stiha. Primjerice *Ribar iz kuta* (Stari ribar/mrežu plete/za ribice/koje lete. (pauk)). Teme su njegovih zagonetki i golub listonoša, splav i splavari, skakavac, zubi, rosa, most, jastuk, mraz, tragovi, željezničke tračnice, sanjke itd. Zanimljivo je da i Ratko Zvrko nalazi bicikl inspirativnim pojmom za pisanje zagonetke u stihu. Pajo Kanižaj bio je pjesnik i pripovjedač, humorist, majstor enigmatike, jezičnih kalambura, tvorbe novih riječi, izokretanja značenja i pridavanja novih značenja riječima. Njegove sklanjalice, pitalice, premetaljke (Svakakve mogućnosti / premetaljka pruža! / Znete li da je UŽAR / jedna lijepa RUŽA!?), oduzimalice, ispuštaljke, dodavaljke, obrtaljke i spajaljke svakako su bile zanimljive Vukoviću i poticale ga na igre riječima. Nevenki Videk stalo je do toga da ne obeshrabri malenoga čitatelja (slušatelja) zagonetki. Moglo bi se reći da to zapravo nisu zagonetke, jer ih je djeci toliko lako odgonetnuti da zagonetanje pada u drugi plan. U prvome planu je jednostavnost i ritmičnost stihova, te duhovitost sličica. Riječ je o najjednostavnijim pojmovima, poput željeznice, domaćih životinja, pribora za osobnu higijenu, stvari koje upotrebljava dijete kod kuće ili u školi. Ponekad je namjena zagonetki da dijete u odgonetanju zamijeti kako ključna riječ ima vezu s nekim slovom abecede (zbirka *Zagonetna abeceda*). Vladimir Halovanić srodan je Vukoviću po melodioznosti i duhovitosti stiha, no njegove zagonetke mahom su četverostisi. Poput Videkićinih, vrlo su transparentne i odgonetanje je olakšano zbog toga što se riječ-odgonetka rimuje. Ilustracija također potiče lakše odgonetanje. Lidvina Luketa, dugogodišnja učiteljica, ali i pjesnikinja i slikarica, svoje je zagonetke posvetila glasanju životinja, bojama prirode, vrstama drveća, pokuštvu, životu u okviru kuće, obitelji i škole (*Uči igrajući*). Najčešće je riječ o stihovanim četverostisima, ali to ne mora biti pravilo jer se u nje mogu naći zagonetke nadopunjalke koje imaju i desetak stihova u strofi. Uglavnom nemaju naslove. Boris Nazansky, posebice nagrađivan za haiku pjesništvo, piše zagonetke u stihovima dužega daha (najčešće od dvije do četiri strofe). Poput Zvrka bio je nadahnut životom pauka, pa mu je posvetio zagonetku *Ribar s kopna*. Mnoge njegove zagonetke nadahnute su prirodnim ljepotama, predmetima što nas okružuju, životinjama koje djeca poznaju. Sve su napisane u vezanome stihu. Ponekad se od djece traži nadopunjavanje posljednje riječi u pjesmi, a ta riječ je ujedno i odgonetka, kao i u Videkićinim zagonetkama. Objavljene su u nagrađenoj zbirci za djecu *Listalica od papira*.

ZAGONETKE ALJOŠE VUKOVIĆA

Aljoša Vuković hrvatski je zagonetač, književnik i glazbenik, rođen 29. svibnja 1970. godine u Šibeniku. Počeo je pisati zagonetke i pjesme za djecu 1999. godine. Od 2003. godine objavljuje zagonetke i pjesme u časopisu *SMIB*, a od 2006. godine povremeno i u *Modroj lasti*. Objavljivao je pjesme u časopisima *Književnost i dijete*, *Radost te Hrvatska riječ (podlistak Hrcko)*, a stihovane zagonetke posebno u *Smibu*, *Modroj lasti* i *Kvizorami*. Do sada je u spomenutim časopisima objavljeno preko 400 njegovih zagonetki i drugih pjesama. Skladatelj je glazbe koju izvode dalmatinske klape, zajedno s Antom Stošićem. Stvara i glazbu za dječje predstave i za animirane filmove Ivane Guljašević. Godine 2011. zajedno s ilustratoricom Ivanom Guljašević osvaja nagradu *Ovca u kutiji* dječjeg žirija za slikovnicu *Sveti Nikola*. Dobio je posebnu pohvalu povjerenstva za *Nagradu Grigor Vitez* za zbirku pjesama *Knjiga bijela*, te je nominiran za *Nagradu Kiklop* 2014. godine za zbirku zagonetki *Povratak u ulicu zagonetki*. Zbirku *Zagonetke s planeta Lumen* knjižničarska struka stavila je na listu dobrih knjiga za 2019. godinu. U čitankama se također nalaze njegova djela. Član je Društva hrvatskih književnika i Hrvatskog društva književnika za djecu i mlade. Suraduje sa šibenskim kantautorom Kristijanom Gojom, brojnim klapama i zborom predškolaca „Cvrčak“. Do sada je napisao dvadeset knjiga pjesama i četiri slikovnice. Od toga je pet knjiga zagonetki. Posljednja je izašla na svjetlo dana u travnju 2020. godine, ilustrirala ju je Irena Zelena, a naslov joj je *Iz zagonetnog kuta*.

Koje karakteristike navedenih hrvatskih zagonetača možemo naći u karakteristikama opusa Aljoše Vukovića? Široku lepezu slojevitosti zagonetki, slikovitost, gipkost stihova koje su bliske razgovornome jeziku svakodnevice, formalnu raznolikost, humor. Tu zaista možemo potvrditi da se Vuković nadovezuje na već dokazanu i raznovrsnu tradiciju, ali on razvija i neke nove karakteristike ove pjesničke vrste. Zagonetanje je njegova strast, pa mu posvećuje veći dio svoga pjesničkoga opusa. Dok je većini drugih pjesnika do sada zagonetka bila pjesnička vrsta u koju su odlazili sporadično i povremeno, Vukovićeve zagonetke okupljene su u većem broju zbirki i slikovnica. Pišući zagonetke u stihu uspijeva s malo riječi reći puno, stvoriti fantastične slike koje razvijaju maštu i potiču kreativnost:

KADA SE NOĆU SKROZ SPUSTI, / NESTANE MJESEC I VI-
DICI PUSTI. / JUTROM, KAD DIGNE SE DO VRHUNCA, /
PROZOR SE UMIVA ZRAKAMA SUNCA. (roleta)

U navedenom primjeru vidimo da i ne baš „poetska“ stvar na dohvat nje-gova pogleda može postati povod i motiv za pisanje stihova. Prozorska roleta postaje ona ključna, koja „vedri i oblači“, koja otvara i zatvara vidike ukućana. Okamenjeni izraz „spustila mi se roleta“ koji ima, slično kao i fraza „pao mi je mrak na oči“, poznatu konotaciju u urbanom žargonu i civilizacijskome kru-gu: dosta mi je, prevršila se mjera i sl., kao da je dobio svoj značenjski nastavak u stihovima ove zagonetke. Jer, važno je imati vidike, ne treba dopustiti da se „spusti roleta“. Roleta je, znači, kao pojam i kao metafora, dovoljno važna da bude odgonetka jedne zagonetke. Na ovaj način Aljoša Vuković naizgled nevažnim predmetima, koje je moguće asocirati uz poznate i uvriježene fraze, razbija njihova okamenjena značenja, ili im, pak, širi ta ista značenja i produ-bljuje ih. Evo jednog primjera za zagonetku koja je zapravo pjesnička liriska minijatura.

ULICA JE NJEMU PLATNO, / METLA MU JE POPUT KISTA,
/ LIJEVO-DESNO ON JE VUČE / SVE DOK SLIKA NE ZA-
BLISTA. (smetlar)

Zagonetka govori o zanimanju koje je često obezvrijeđeno u društvu. Izvrće ga se u nešto lijepo, izjednačuje ga se sa zanimanjem slikara-umjetnika. Na taj način pjesnik sugerira da svaki, baš svaki posao može biti ravan umjetničkom ako se obavlja svim srcem. Napisana u osmeračkim stihovima s rimom *abcb*, predstavlja maštovitu usporedbu koja implicitno reflektira pjesnikovo duševno stanje u kojemu je važno kako će izgledati ulice jer to utječe na zadovoljstvo ljudi koji se njima kreću. Ova pedagoška nota nije nigdje riječju istaknuta, ali se nalazi u značenjskome središtu zagonetke.

Boris Nazansky u predgovoru zbirki Aljoše Vukovića *Okruglih pedeset*, naslov-ljenoj *Draguljna vrijednost*, ustanovljuje da se zagonetke Aljoše Vukovića mogu smatrati ponekad sinergijom pjesništva i enigmatike, što ih čini tipično vukovi-ćevskom pojavom i „posebnom, neočekivanom i draguljnom vrijednošću (pod) jednako hrvatske književnosti za djecu kao i hrvatske enigmatike.“ (Nazansky 2019: 29) U tom je smislu nastavljatelj zagonetačke tradicije koja je svoje vrhunce u prošlosti imala u Paji Kanižaju i Ratku Zvrku (njihovu poeziju Nazansky naziva „enigmopoezijom“). Slijedom tih misli on zamjećuje u Vukovićevim zagonetka-ma homonimizaciju, razdvajanje riječi prema tvorbi, ali i neke druge enigmatske postupke, primjerice šaradu (spajaljku):

MATE JE MATI / DAO DVA SLOVA/I STVORIO ZNANOST /
OD BROJKI DO KROVA. (matematika);

palindrom (obrtaljku):

KAP MU JE STRAGA, / KAP MU JE SPRIJEDA,/KADA SE
SPUSTI / OKO NE GLEDA. (kapak);

igru riječima:

UZMETE LI MI TRI SLOVA SPRIJEDA, / SVE STE MI UZELI
TAD. / UZMETE LI MI TRI SLOVA STRAGA, / IZGUBIT ĆU
JEDAN GLAVNI GRAD. (svemir)

Ulica zagonetki prva je objavljena zbirka pjesama koju je napisao Aljoša Vuković. Ova zbirka zagonetki sadrži više od 200 zagonetki koje se protežu na 90 strana zbirke. Podijeljene su u razne cjeline (Od igle do lokomotive, Grad životinja itd.). U zbirci se nalaze kratke zagonetke, pisane u rimi. Vrlo su ritmične, vedre, humoristične, a opet enigmatske i metaforične pa potiču na razmišljanje. Bilopavlović u svojoj recenziji navodi:

Riječ je o kratkim pjesničkim oblicima koji sadrže, skrivaju ili nedorečeno opisuju kakav pojam, pojavu, predmet ili životinju iz dječjeg opažajnog svijeta. Premda se raznoliki enigmatski oblici ni po čemu ne mogu svrstati u književne forme, kod ustihovljenih zagonetki ipak se mogu prepoznati neki književni elementi poput ritma, rime, probranog jezika i metafore. (...) Osim primarne potrebe zagonetki, a to je da se zaposli dječji um traženjem rješenja zagonetke, Aljoša Vuković pazi na muzikalnost stiha, na ritam koji ne narušava prirodan dječji govor, a metaforama i igrama riječi budi i potiče dječju kreativnost u jeziku (Bilopavlović 2008: 90). Povratak u ulicu zagonetki, zbirka izašla u izdanju Hrvatskog društva književnika za djecu i mlade (Biblioteka Mala) 2014. godine. U knjizi se nalazi 100 zagonetki. Potrebno je umijeće da se u četiri ili čak samo dva stiha smjesti nekoliko maštovitih, duhovitih i poetičnih pjesničkih slika kojima autor opisuje zamišljeni predmet ili pojam. Vrijedni stiha njemu su i predmeti pored kojih svakodnevno prolazimo i ne obraćajući pažnju na njih, poput toplomjera, čepa ili blata. Aljoša Vuković gleda na svijet očima djeteta koje poput leptira leti amo-tamo i divi se svemu što ga okružuje. On personificira spužvu, mobitel i kružnicu;

njegova olovka ima srce, kuća oči, a svijeća plače voštanim suzama. U običnom sendviču vidi dvorac, a inje je za njega kristalno odijelo. Iako ne formom, svaka od ovih 100 zagonetki sadržajem podsjeća na haiku, jer uspijeva s malo riječi reći puno i stvoriti pred očima djeteta fantastične slike koje razvijaju maštu i potiču kreativnost. Koji se pojmovi zagonetaju u zagonetkama Aljoše Vukovića? Zaista mnogi: svakodnevne uporabne stvari (perilica rublja, nož, stol, kovanica, metla, knjiga, kompas, računalo, plahta, igla, vuna, stol, kist, šibica, kruna, kišobran, štednjak, šušir, leptir mašna, marka, vezice za cipele, lopta, strašilo, olovka, padobran, zvrk, sat, kazaljke, ključ, sjekira, telefon, glačalo, usisavač, zemljopisni atlas, torba, papir, svijeća, pila, top); hrana (hrenovka, voće, kruh, krumpir, kokice, glava zelja, češnjak, palačinka, jaje, brašno, rajčica, mrkva, grašak, sladoled, torta, jagoda); životinje (pčele, miš, deva, nosorog, bubamara, mravi, pauk, krava, pas, prase, lav, zebra, mačka, kokoš, magarac, galeb, roda, školjka, kit, morski pas, vjeverica, sova, medvjed, vuk, dabar, lisica, žaba, puž, leptir); dijelovi tijela (nos, kosa, prsti, stopala, dlake, kapak, krv, jezik, suza, nokat); matematički pojmovi (trokut, šestar, nula, razlomak); zanimanja (smetlar, frizer, mađioničar); vremenski pojmovi (datum, godišnja doba, mjeseci u godini); prijevozna sredstva (tenk, automobil, vlak, zrakoplov, traktor, lokomotiva); dijelovi kuće (dimnjak, strop i pod, roleta, luster); Svemir (Sunce, Zemlja, teleskop, zvijezde, Mjesec); glazbeni pojmovi i glazbala (note, frula, gitara); pojmovi vezani uz more (spužva, voda, veslo, svjetionik, ronilac); biljke, vode i prirodne pojave (stablo, lišće, voda, kiša, potok, rijeka, more, snijeg, trava, šljiva, vjetar, oblaci); igre (šah), osjećaji, slova.

Često u Vukovićevim knjigama zagonetki ilustracija pomaže odgonetavanju. No njegove zagonetke nerijetko traže dublji misaoni angažman i šire poznavanje djetetove okoline. Povežimo tradiciju pisanja stihovanih zagonetki na hrvatskom književnom prostoru sa zagonetkama Aljoše Vukovića, tako što ćemo istu odgonetku povezati s dva različita pisca. Prvi je Grigor Vitez čije su stihovane zagonetke ponekad posve lako odgonetljive, a ponekad se više odraslih ljudi mora zamisliti da bi pronašli odgovor. Evo jedne potonje:

GLJIVA / Niknu gljiva / Donese me živa.

Isti pojam zagoneta i Aljoša Vuković, ali na posve drugi način:

FAUSTU JE MUDROM DAVNO/NA PAMET IDEJA PALA /

KAKO BI SE SILA TEŽA / BAR NAKRATKO SAVLADALA./PA
IZMISLI FAUST TAKO, / PROSLAVIVŠI IME GRADA, / SJAJ-
NU SPR AVU ŠTO LETAČE / OD PREBRZOG ŠTITI PADA.

Riječ je, naravno, o padobranu, i u jednom i u drugom slučaju. Zamjetno je pritom da je Vitezova zagonetka zapravo dosjetljiva minijaturna metafora, a Vukovićeva – pričica u stihu o jednome davnome događaju. I jedna i druga zaokupljaju pažnju, ali za prvu je potrebno potaknuti maštu, a za drugu znati ponešto o povijesti i kulturnoj baštini na hrvatskim prostorima. Da bismo pokazali kako se još Aljoša Vuković tematski „nadovezuje“ na postojeću pjesničku tradiciju za djecu, vidjet ćemo kako pristupa temi prstiju na ruci koja je zaokupljala već dječje pjesnike (Krunoslav Kuten, Ljudevit Varjačić, nepoznati stvaratelji koji pripadaju usmenoj narodnoj tradiciji). Evo pjesmice *Prsti* Ljudevita Varjačića, pjesnika prvoga razvojnoga razdoblja hrvatske dječje poezije: Stari palac kruha prosi, / Kažiprst ga kući nosi. / Srednjak šuti, pa se ljuti / Što prstenjak sve pojedja / A mezimac gladan gleda (Zalar 1991: 73). Aljoša Vuković o istoj temi progovara zagonetkom:

PRVI ĆE TI REĆI: „BRAVO!“ / A DRUGI POKAZAT’ PRAVO,
/ TREĆI SVRHU BAŠ I NEMA, / ČETVRTOM SE PRSTEN
SPREMA, / PETI DIŽEŠ, AKO TREBA / U ZNAK MIRA SVE
DO NEBA.

Stihovi Ljudevita Varjačića autorska su inačica brojalice koja je poznata još iz usmene narodne poezije. U njoj je sve podređeno rimi, a prsti na ruci personificirani su da bi se izrekla anegdota koja pomaže djetetu u memoriranju pjesmice, međutim, u njoj nema zagonetanja. U stihovanoj zagonetki Aljoše Vukovića, koja također govori o prstima na ruci, skrivaju se suvremenije asocijacije: na sličice koje nude aplikacije na mobitelu (uzdignuti palac kad je nešto dobro obavljeno), na prešutni bojkot tj. nepriznavanje prava trećem prstu da bude prostački, na dječju igru spajanja dva mala prsta različitih, prijateljskih ruku i uzvik „Mir, mir, mir! Do neba!“

Zagonetka *Strop i pod* odiše životnom mudrošću, humorom i maštovitošću. Sve što vidi može postati likovima Vukovićevih pjesama:

NAGLEDALI SU SE JEDAN DRUGOGA/GODINA DUGIH
I LIJEPIH, / ONOG GORE JE DOPAO LUSTER, / A ONOG
DOLJE TEPIH.

Njegov talent da svakodnevne stvari učini zanimljivim je ono što ga čini prepoznatljivim. U tome je smislu jednu zagonetku naknadno proširio u slikovnicu s naslovom *Tajne i zgođe nestašne vode*. Riječ je o zagonetki *Voda*:

PUTUJE OD RIJEKE/SVE DO MOJE ČAŠE. / KAD SAM
JAKO ŽEDAN,/NAJBOLJE MI PAŠE.

Vukovića ne limitira forma. Pjesme mogu imati i samo jedan stih. Tada su najčešće duhovita iskrica. Prema riječima Dubravke Težak, *vrlo su originalne i duhovite* Neobične pitalice i zagonetke, *koje temeljene na morfemskim poigravanjima stvaraju pravu leksičku enigmatiku* (*Kako se zove kut koji pjeva? Odgovor: Cvrkut*). (Težak 2013: 60).

Stujka, Hatlap i Adek / doista nisu stranci ./ U komešanju su im noćnom/ izmiješali slova pospanci. (jastuk, plahta i deka)

Ako bismo poeziju Aljoše Vukovića pokušali razumjeti u okvirima visokih kriterija koje su postavili vrsni hrvatski pjesnici za djecu, mogli bismo reći da je riječ o pjesmama koje su balogovski razigrane, koje kanižajski ruše pjesničke norme, ali posve originalno pričaju/pjevaju na suvremenoj djeci bliskome jeziku. (Gabelica 2015: 56)

U ovome primjeru to je jezik igre, veselja u premetanju slova u riječima kako bi od obične deke, jastuka i plahte nastala tri tajnovita protagonista.

Nema jasno lice, / poput latinice. / I tko bi je pročitao, / tko ima te moći? / Zagonetno pismo/na Bašćanskoj ploči.

U ovoj zagonetalici nije samo zagonetno pismo na pisanome spomeniku, već se ne može vidjeti ni lice onoga tko je klesao slova u kamenu, a djeci je još puno toga tajnovitog u Bašćanskoj ploči. Zagonetka koja nema samo jedan sloj, primarni, jer nije samo odgonetanje glagoljice kao pisma važno u ovoj pjesničkoj minijaturi. Riječ je o pjesmama u kojima se duboke i univerzalne filozofske potke isprepliću s pjesničkim jezikom – što je kvaliteta koja ni odraslim čitateljima neće promaći. (Gabelica 2015: 56)

Svoj talent iz daljine / nikad nije skrivao, / nevidljivom zrakom/televizor je cjelivao. (daljinski upravljač)

Ovo je zagonetka iz zbirke *Zagonetke s planete Lumen*. Na toj planeti nevidljive zrake povezuju predmete, talenti iz daljine zapravo su talenti iz blizine, jer je riječ o našoj planeti. Na njoj je tehnološki napredak nešto najtajnovitije i ne zna se dokle će nas dovesti. *Odlika zagonetnosti provlači se kroz veliki broj pjesama, posebice onih koje nose dublje značenje. Naime, primijetit ćemo da uz koncizno iznesenu misao, pjesnik ostavlja dovoljno prostora da se neke od njegovih pjesama shvate i kao poziv na dodatno odgonetavanje, razmišljanje i razumijevanje. Upravo su takve misaone pjesme ponajbolji primjer poezije koja zahtijeva višestruko čitanje.* (Gabelica 2015: 58)

Noge su im usta,/a kroz oči prolaze im prsti,/istaknuto mjesto imaju/u krojačkoj vrsti. (škare)

U RUDNIKU OVOM,/KRAMPOVI NE RADE/PA MU RUDU
KATKAD/I PRSTIMA VADE. (nos)

Vuković ne poučava, ne objašnjava. Radije pribjegava tek naznakama pjesmotvornog rješenja zagonetke ili tajne, svijetu slutnji i sanja. Time budi i razigrava dječji umni i osjećajni kompleks, nenametljivo potičući maštu da jednostavnim i naoko jasnim činjenicama iz svakodnevice, doda poetski smisao i auru čuđenja. (Bilopavlović 2011: 5). Takav je slučaj i u dvjema posljednjim zagonetkama u ovome radu. Škare imaju i oči i usta i noge, postaju neko malo čudovište u rukama ljudi, dok ih se ne razoruža odgonetanjem. Tada postaju opet ono što su i bile: oruđe u ljudskim rukama. Isto tako, navika ljudi da čeprkaju po nosu ne podliježe racionalnoj poduci, već podsmjehu i šaljivoj prisposobi. Svijet je u očima Vukovića pomalo šašav, ali vrlo lijep. Veseo i ugodan. Human. Dubravka Zima, pišući o zbirkama *Knjiga bijela* i *Pjesnik na tanjuru* dolazi do zaključaka koje je ovdje važno iznijeti. Ona smatra da Vukovića njegova poezija pozicionira među *nasljedovatelje leksičko-ludističke poetike. Vuković odabire motive, analogije, pjesničke strategije koji se u kontekstu dječje poezije doimaju nekonvencionalnima – a da pri tom ne mislimo na tematiku (...), nego na pjesnički iskaz i poziciju pjesničkog, mjestimice lirskog iskazivača (...); Vuković u dječju poeziju adekvatnim izrazom unosi nedječje pjesničke motive, poput*

*promišljanja vremena, kronološkog, filozofskog i meteorološkog (...) Ipak, glavna je strategija Vukovićeva pjesničkog jezika analogija, koja je poliferentna i ujedinjuje odnos prema jeziku s jedne i prema pretpostavci „stvarnosti“ s druge strane. Također, važna je odlika i humor, koji nije naglašen, situacijski ili apsurdan kao u Balogovoj dječjoj lirici, premda nasljeđuje njegovo izvorište u jezičnom ludizmu. Vukovićeva dječja poezija u suvremenoj hrvatskoj dječjoj književnosti predstavlja, kako se čini, rijedak primjer književnog stvaralaštva koje nije definirano isključivo sadržajno ili tematski, nego uzima u obzir i jezik kao rodno mjesto književnog iskaza. Zima zaključuje kako je Vukovićevo traženje metaforičkih potencijala jezika vrlo važno u stvaranju dječje književne kompetencije i pismenosti. U predgovoru drugoj zbirci, s naslovom *Pjesnik na tanjuru*, svoj je esej Zima nasloвила *Gipki nedisciplinirani opus Aljoše Vukovića*, što već samo po sebi kazuje puno. Pišući pogovor zbirki *Kad sam došao pred zid* Marina Gabelica ustanovila je da između Aljoše Vukovića i njegovih pjesama postoji svojevrsni „metanarativ“ koji je nastao kao „proces (samo)istraživanja“.*

Za potvrdu tome, evo dvije zagonetke iz zbirke *Iz zagonetnog kuta*, objavljene ove godine:

I CRVENI I BIJELI
 IMAJU VELIKE MOĆI,
 BIJELI TJERA VAMPIRE,
 A CRVENI SUZE NA OČI.

KAD POMISLIŠ NA CVRČKA,
 MENE SE SJETIŠ PRVO,
 ČITAŠ LI ME STRAGA, JA SAM UZNIK,
 ČITAŠ LI ME SPRIJEDA – DRVO.

Odgonetke su „luk“ i „bor“. Velika je razlika u težini postavljenih zagonetki. Za drugu će mladome čitatelju trebati znanje o tome što bi mogla predstavljati riječ „uznik“, možda će morati posegnuti za rječnikom jer ona više nije u svakodnevnoj uporabi, za razliku od riječi „vampir“ za koju znaju i mala djeca. U drugoj zagonetki metanarativ puno je složeniji, jer mora uključiti asocijaciju na stablo na kojemu najčešće sjedi cvrčak, a potom izokretanje redoslijeda čitanja slova u riječi. Sve to nije potrebno u prvoj. Različite razine složenosti metanarativa pjesnička je „specijalnost“ Aljoše Vukovića. Može se reći da je u tome snaga iznenađenja u njegovim zagonetkama.

ZAKLJUČAK

Aljoša Vuković suvremeni je autor koji se itekako oslanja na dobru tradiciju pisanja stihovanih zagonetki na hrvatskim prostorima. Preuzimajući već poznate motive, nasljeđujući dobru tradiciju zagonetanja za djecu, neprestano smišlja nove motive, gradi nova značenja. Ponekad mu je riječ igračka, pa joj oduzima, premeće i dodaje slova. Čita je unatrag i naopačke. Promatra kako mijenja značenja u toj igri. Jezičnim igrama istražuje i misaone igre. U njima je nerijetko filozofska potka jer u središte pozornosti stavljaju tehnološki napredak, prošlost, snove, motive starih pisaca, poznate izumitelje, umjetnost. Misaonošću i pjesničkim slikama blizak je Grigoru Vitezu, a leksičkom kombinatorikom i enigmatskom senzibilnošću Paji Kanižaju. Time je jedan dio njegova zagonetačkog opusa namijenjen krugu čitatelja školske i mladalačke životne dobi. Međutim, stihovanim zagonetkama koje donose duhovite sličice vezane uz pojmove bliske i najmanjoj djeci, približava se opusima autora poput Nevenke Videk, Lidvine Lukete, Vladimira Halovanića i Borisa Nazanskyja. Tako, kad je riječ o recepciji, ovaj dio Vukovićeva stvaralaštva ne možemo jednoznačno dobnno odrediti. Maštovite zagonetke Aljoše Vukovića obuhvaćaju vrlo velik raspon tema, motiva i slikovitih anegdotskih crtica. On pazi na muzikalnost stiha i ritam koji ne narušava dječji govor. Njegove najbolje igre riječima potiču dječju kreativnost u jeziku, humoristički su oplemenjene i stvaraju želju i potrebu za izražavanjem. U Vukovićevim zagonetkama ne uočavamo dvodijelnu kompoziciju koja je česta u usmenim zagonetkama (Kekez), već su zagonetlaj i odgonetlaj sadržani u neraskidivoj vezi, a sadržaj je višedimenzionalan dok je mogućnost odgonetanja uglavnom jednostruka. No, ono što se čini najvažnije u Vukovićevom zagonetačkom opusu jest da njegove stihovane zagonetke nisu tu samo zbog gore navedenih razloga. On tajnovitošću svojih zagonetanja nastoji potaknuti odgonetača na razmišljanje, katkad o temama koje se dosad nisu smatrale dječjim. Njegove su zagonetke, kao i njegov pjesnički opus u cjelini, svojevrsan ispit misaonih kombinacija unutar jednoga sustava, a ponekad i ispit mogućnosti jezika. Pri tome Vuković gonetanje teče ponekad više, ponekad manje zahtjevno. Ljestvica je podignuta visoko. Preobražavanje slika u njegovim zagonetkama provodi se i prema sličnostima, i prema suprotnostima, kao i slijedom iznenađujućih asocijacija. Prilazi djetetu kao ravnopravnom sudioniku ove igre, koji ga može nadmašiti, ali kojega i on može nadmašiti. To podsjeća na način kako neki odrasli ljudi igraju društvene igre s djecom. Neki puštaju da ih djeca pobijede, kako bi se veselila, dok se drugi s djecom igraju ravnopravno. I zbilja: igri se više vesele ona djeca, koja znaju da im

se u igri ne popušta, već osjećaju da je svaka njihova pobjeda odista zaslužena što maloga čitatelja tjera na angažman i razmišljanje. U toj iskrenosti i dječjem osmjehu izazivača skriva se tajna uspješnosti ovoga pisca. Tu se možemo vratiti na važnost procesa rješavanja u odnosu na već riješenu zagonetku, koji zagovara A. Jolles. Kod djece je slično: proces igre važniji je od samoga cilja koji igra dosiže. U tom kontekstu Aljoša Vuković u svojim zbirkama pjesama tematski, stilski i misaono osuvremenjuje i revitalizira književnu formu zagonetke, nudeći djetetu djelo različite slojevitosti i zahtjevnosti odgonetanja. Time dokazuje intelektualnu i maštovitu gibljivost ovoga žanra, svježinu i potrebitost u novim vremenima.

IZVORI

- HALOVANIĆ, Vladimir. 2008. *Smicalice pitalice*. Duga Resa: vlastita naklada.
- HALOVANIĆ, Vladimir. 1997. *Zagonetke brzopletke*. Duga Resa: vlastita naklada.
- HALOVANIĆ, Vladimir. 2001. *Zagonetke nedosjetke*. Duga Resa: vlastita naklada.
- KANIŽAJ, Pajo. 2002. *Čudo u djetetu*. Zagreb: Alfa.
- Nazansky, Boris. 2018. *Listalica od papira*. Zagreb: Hrvatsko društvo književnika za djecu i mlade.
- LUKETA, Lidvina. 1984. *Uči igrajući*. Zagreb: Školske novine.
- VIDEK, Nevenka. 1996. *Pitalice pjevalice*. Zagreb: ABC naklada.
- VIDEK, Nevenka. 2003. *Zagonetna abeceda*. Zagreb: DISPUT.
- VUKOVIĆ, Aljoša. 2008. *Ulica zagonetki*. Zagreb: Naklada Panda.
- VUKOVIĆ, Aljoša. 2011. *Tajne i zgone nestasne vode*. Zagreb: Školska knjiga.
- VUKOVIĆ, Aljoša. 2011. *Tatin oblak*. Zagreb: Naklada Panda (ilustr. Ivana Guljašević).
- VUKOVIĆ, Aljoša. 2013. *I vama i nama zavrzlama*. Šibenik: Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“ (ilustr. Zdenka Bilušić).
- VUKOVIĆ, Aljoša. 2013. *Knjiga bijela*. Zagreb: Naklada Panda.
- VUKOVIĆ, Aljoša. 2014. *Povratak u ulicu zagonetki*. Zagreb: Hrvatsko društvo književnika za djecu i mlade.
- VUKOVIĆ, Aljoša. 2015. *Bio jedan koji se smijao*. Zagreb: Naklada Panda.

- VUKOVIĆ, Aljoša. 2015. *Arka od slova*. Zagreb: Naklada Panda (ilust. Nikolina Manojlović Vračar).
- VUKOVIĆ, Aljoša. 2016. *Pjesnik na tanjuru*. Zagreb: Hrvatsko društvo književnika za djecu i mlade (ilustr. Davor Šunk).
- VUKOVIĆ, Aljoša. 2017. *Kad sam došao pred zid*. Zagreb: Naklada Panda (ilustr. Korana Čelan).
- VUKOVIĆ, Aljoša. 2019. *Okruglih pedeset*. Zagreb: Knjiga u centru.
- VUKOVIĆ, Aljoša. 2019. *Zagonetke s planeta Lumen*. Zagreb: Kulturbunt (ilustr. Davor Schunk).
- VUKOVIĆ, Aljoša. 2020. *Iz zagonetnog kuta*. Zagreb: Knjiga u centru (ilustr. Irena Zelena).
- ZALAR, Diana, ur. 2002. *Nevidljive ptice* (izbor pjesama i priča Grigora Viteza). Zagreb: Mozaik knjiga.

LITERATURA

Knjige

- CRNKOVIĆ, Milan. 1998. *Hrvatske malešnice. Dječje pjesme pučkoga izvorišta ili podrijetla*. Zagreb: Školska knjiga.
- JOLLES, André. 2000. *Jednostavni oblici*. Zagreb: Matica hrvatska.
- VALAND, Janko. 2005. *Klep sidra*. Zagreb: Izvori.
- ZALAR, Ivo. 1991. *Pregled hrvatske dječje poezije*. Zagreb: Školska knjiga.

Poglavlja u knjigama

- BILOPAVLOVIĆ, Tito. 2008. Predgovor. U: *Ulica zagonetki*, 88-90. Zagreb: Naklada Panda.
- GABELICA, Marina. 2017. Pogovor. Pjesnik – mislilac. U: *Kad sam došao pred zid*, 54-55. Zagreb: Naklada Panda.
- GABELICA, Marina. 2015. Pogovor. Poezija kao poziv na jezičnu i misaonu igru. U: *Bio jedan koji se smijao*, 56-58. Zagreb: Naklada Panda.
- KEKEZ, Josip. 1983. Poglavlje. Usmena književnost. U: *Uvod u književnost, Teorija, metodologija*, ur. Nenad Popović, 175-252. Zagreb: Grafički zavod Hr-

vatske.

NAZANSKY, Boris. 2019. Pogovor. Draguljna vrijednost, 29-30. U: *Okruglih pedeset*, Zagreb: Knjiga u centru

TEŽAK, Dubravka. 2013. Predgovor. Pjesnička pustolovina Aljoše Vukovića. U: 2013. *I vama i nama zavrzlama*, 59-60. Šibenik: Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“ .

ZIMA, Dubravka. 2013. Pogovor. U: *Knjiga bijela*, 53-54. Zagreb: Naklada Panda.

RIDDLES OF ALJOŠA VUKOVIĆ AS A LINK TO TRADITION

ABSTRACT

The paper focuses attention on the riddle as a special poetic species, which in the twentieth century captured the attention of researchers (Jolles, Crnković, Kekez, Valand). First it is talked about its characteristics, and then the tradition of appearance throughout the history of Croatian children's literature, from a comparative point of view in relation to the creativity of several Croatian poets (Vitez, Halovanić, Luketa, Videk, etc.). The central part of the work is dedicated to the puzzles of Aljoša Vuković, a Croatian poet who draws on the tradition and work of past writers for children, but significantly expanding the reach of the species in a motif, linguistic and substantive view. Several examples of the expressive habitus of Vuković's riddles are argued. The authors position him at the center of contemporary poetic production, and their own analyses are supported by quotes from the works of eminent literary critics about Vuković's work.

KEYWORDS: riddle, children's poetry, language, play, modernity

KRONIKA BARAKOVIĆEVIH DANA

U Zadru je 25. i 26. listopada 2018. održana u organizaciji Društva hrvatskih književnika – Ogranka u Zadru, Hrvatske udruge istraživača dječje književnosti iz Zagreba, Sveučilišta u Zadru, Odjela za izobrazbu učitelja i odgojitelja, Odjela za nastavničke studije u Gospiću te Gimnazije Jurja Barakovića znanstveno-književna manifestacija pod nazivom Barakovići dani. Polaganjem vijenca na spomenik Jurja Barakovića u Perivoju od slave Zadru odana je počast velikom hrvatskom i zadarskom pjesniku u godini kada se navršava 400 godina od objave *Jarule*, 470 godina od njegova rođenja i 390 godina od njegove smrti. U sklopu navedenih dana na Sveučilištu u Zadru održan je skup pod nazivom Djetinjstvo poezije i poezija djetinjstva na kojemu su sudjelovali ugledni hrvatski znanstvenici i stručnjaci koje se bave dječjom književnošću, s ciljem objave građe vezane uz početke hrvatske dječje poezije.

U znanstvenom dijelu programa sudjelovali su: Robert Bacalja, Rita Fleis, Vesna Grahovac Pražić, Katarina Ivon, Vjekoslava Jurdana, Martina Jurišić, Mirisa Katić, Fabijan Lovrić, Sanja Lovrić Kralj, Berislav Majhut, Hrvojka Mihanović-Salopek, Smiljana Narančić Kovač, Helena Pavletić, Kristina Riman, Sanja Vrcić-Matija, Slavica Vrsaljko i Diana Zalar, a u književnom Elis Baćac, Boris Domagoj Biletić, Mirjana Ganza Šarec, Slavko Govorčin, Vinko Hajnc, Vjekoslava Jurdana, Drago Krpina, Vlatko Majić, Ivica Matešić Jeremija, Zvonko Sutlović i Ante Tičić.

Skup koji je održan 25. listopada 2018. su pozdravili i čelnici Grada Zadra, Zadarske županije, Sveučilišta u Zadru te Društva hrvatskih književnika. U književnom dijelu manifestacije održan je susret pjesnika s učenicima Gimnazije Jurja Barakovića na kojemu su učenici predstavili rad svoje škole, napose svoje kulturne aktivnosti dok su se pjesnici predstavili svojim stihovima. Manifestacija je završena u Gradskoj loži u Zadru zajedničkim nastupom Hrvatskog pjevačkog glazbenog društva Zoranić s dirigentom Tomislavom Koštom i pjesnika te interpretacijom dramske umjetnice Milene Dundov ulomaka iz Barakovićeve *Vile Slovinke*.

Sutradan, u petak 26. listopada 2018., u Multimedijalnoj dvorani Gimnazije Jurja Barakovića održan je prigodni program kao i druženje s književnicima Ogranka Društva hrvatskih književnika Zadar i njihovim gostima iz Pule, Rijeke i Pićana. Naime, škola je bila suorganizator manifestacije Barakovići dani koja je započela dan ranije, 25. listopada polaganjem vijenca na spomeniku Jurja Barakovića u Perivoju od slave te znanstvenim skupom „Djetinjstvo poezije i poezija

djetinjstva“ na Sveučilištu u Zadru. Program je moderirala profesorica Karmela Jelčić koja je spomenula i nekoliko riječi o samome autoru.

Nakon himne Republike Hrvatske koju je na flauti izveo Karlo Kovačević pod mentorstvom profesorice Blanše Miletić, ravnatelj Ranko Artuković prigodnim je riječima pozdravio uvažene goste i zaželio im dobrodošlicu. Potom je u kratkim crtama predstavljena povijest škole od davne Muške preparandije u Arbanasima, prve muške učiteljske škole u Dalmaciji, prve srednje škole na zadarskom području u kojoj su se svi predmeti izvodili na hrvatskom jeziku, koju je prisutnima pročitala Andela Beretin. Nakon toga, uslijedio je interaktivni sadržaj koji je izradila knjižničarka Matea Sušić, a koji je pratila melodija mandoline učenika Antonija Kutije.

Učenica Lucija Vuković prezentirala je školski list „Jarula“, koji je ime dobio po istoimenome djelu autora po kojemu škola nosi ime, a koji je oživio zahvaljujući profesor Tomeyju Ćurkoviću. Učenicima su svoje pjesme čitali književnici Ivica Matešić Jeremija, Elis Baćac, Boris Domagoj Biletić, Robert Bacalja, Zvonimir Sutlović, Slavko Govorčin, Vinko Hajnc, Vjekoslava Jurdana, Drago Krpina i Ante Tičić.

SLIKA 1. Hrvojka Mihanović Salopek, Ivica Matešić Jeremija i Robert Bacalja pred spomenikom Jurja Barakovića

SLIKA 2. Đuro Vidmarović, predsjednik Društva hrvatskih književnika na otvaranju Barakovićevih dana

SLIKA 3. Sudionici skupa *Djetinjstvo poezije i poezija djetinjstva*

SLIKA 4. Predsjedništvo prve sjednice skupa *Djetinjstvo poezije i poezija djetinjstva*: Kristina Riman, Smiljana Narančić Kovač i Hrvojka Mihanović Salopek

SLIKA 5. Skup u Novom kampusu Sveučilišta u Zadru, 25. listopada 2018.

U sklopu događanja 26. listopada 2018. učenici Gimnazije Jurja Barakovića su zajedno sa svojim mentorima priredili prigodni program u kojemu su predstavili povijest škole, svoje nastavne i izvannastavne aktivnosti i time osvjedočili svoj talent i svoju izvrsnost.

SLIKA 6. Uporan izvannastavni rad revno su prezentirali učenici – inače sudionici na Lidranu: Lucija Vuković, Mislav Artić, Petricija Lisica, Luka Nešović te Tamara Kovačević pod mentorstvom profesorica Vesne Dražić i Katarine Matek

SLIKA 7. Ivica Matešić Jeremija i Milena Dundov na književnom susretu Refleksije o ljubavi u Gradskoj loži

SLIKA 8. *Refleksije o ljubavi* književni susret u čast pjesnika Jurja Barakovića u Gradskoj loži, 26. listopada 2018. Hrvatsko pjevačko glazbeno društvo Zoranić i sudionici Mirjana Ganza Šarec, Boris Domagoj Biletić, Vjekoslava Jurdana, Zvonko Sutlović, Elis Baćac, Ante Tičić, Drago Krpina i Ivica Matešić Jeremija

Društvo hrvatskih književnika – Ogranak u Zadru
Hrvatska udruga istraživača dječje književnosti iz Zagreba
Sveučilište u Zadru
Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja
Odjel za nastavničke studije u Gospiću
Gimnazija Jurja Barakovića

BARAKOVIĆEVI DANI

ZNANSTVENI SKUP
DJETINJSTVO POEZIJE I POEZIJA DJETINJSTVA
PROGRAM

Četvrtak, 25. listopada 2018.

10:00 Polaganje vijenca na spomenik Jurja Barakovića

Zadar, Perivoj od slave

11:00 Registracija sudionika

Multimedijalna dvorana Sveučilišta u Zadru

Novi kampus, Ulica dr. Franje Tuđmana 24 i

11:30 Prva sjednica znanstvenoga skupa

Predsjedaju: doc. dr. sc. Dubravka Zima (Zagreb), dr. sc. Stjepan Blažetin (Pe-
čuh), izv. prof. dr. sc. Smiljana Narančić Kovač (Zagreb)

Pozdravne riječi:

Đuro Vidmarović, predsjednik Društva hrvatskih književnika
doc. dr. sc. Maja Cindrić, pročelnica Odjela za izobrazbu učitelja i odgojitelja
Ivan Šimunić, prof., pročelnik, Zadarska županija
Jagoda Surać, dipl. iur., zamjenica gradonačelnika grada Zadra
prof. dr. sc. Nedjeljka Balić Nižić, prorektorica Sveučilišta u Zadru

Izlaganja:

doc. dr. sc. Martina Jurišić, doc. dr. sc. Dubravka Zima (Zagreb) – Hrvatska dječja poezija u prvom desetljeću 20. stoljeća

dr. sc. Hrvojkja Mihanović-Salopek (Zagreb) – Pjesništvo u najpoznatijim crkvenim pjesmaricama za djecu i mlade u Zagrebačkoj nadbiskupiji

doc. dr. sc. Kristina Riman, doc. dr. sc. Helena Pavletić (Pula) – Poetske, tematske i leksičke značajke uglazbljene dječje poezije 19. stoljeća na primjeru tekstova Ljudevita Varjačića

prof. dr. sc. Robert Bacalja, Mirisa Katić, prof. (Zadar) – Dječja poezija u zadarskom časopisu *Prijatelj malenih*, 1915. – 1917.

doc. dr. sc. Sanja Lovrić Kralj (Zagreb) – Dječja poema između dva svjetska rata

doc. dr. sc. Vjekoslava Jurdana (Pula) – Poezijom spasiti (svoje) djetinjstvo – čakavska poezija Drage Gervaisa

prof. dr. sc. Berislav Majhut (Zagreb) – Žanrovska struktura hrvatske dječje književnosti u desetljeću nakon Drugoga svjetskog rata

13:00 – Rasprava

13:15 – Stanka

13:30 – Druga sjednica znanstvenoga skupa

Predsjedaju: **prof. dr. sc. Berislav Majhut, prof. dr. sc. Diana Zalar, doc. dr. sc. Katarina Ivon**

izv. prof. dr. sc. Smiljana Narančić Kovač (Zagreb) – Besmislice u prepjevu: Balog i Lear

dr. sc. Stjepan Blažetin (Pečuh) – Hrvatska dječja knjiga u Mađarskoj

mr. sc. Fabijan Lovrić (Knin) – Dječja poezija Vesne Parun

prof. dr. sc. Diana Zalar (Zagreb), Ana-Marija Trepšić (Zagreb) – Zagonetke Aljoše Vukovića kao poveznica s tradicijom

doc. dr. sc. Sanja Vrcić-Mataija (Gospić), doc. dr. sc. Katarina Ivon (Zadar) – Pjesničko evociranje dragulja djetinjstva

izv. prof. dr. sc. Vesna Grahovac Pražić (Gospić), doc. dr. sc. Slavica Vrsaljko (Zadar) – Slika poezije u čitankama

dr. sc. Rita Fleis (Subotica) – Lutkarstvo u poetici dječje poezije na zavičajnoj građi Gradske biblioteke Subotica

Antonio Sammartino (Montemitro/ Mundimitar) – Moliškohrvatska dječja poezija

15:00 Rasprava

15:30 Domjenak

Petak, 26. listopada 2018.
10:00 Gimnazija Jurja Barakovića
Perivoj Vladimira Nazora 3

Susret pjesnika s učenicima Gimnazije Jurja Barakovića: *Barakoviću u čast*
Pozdravne riječi: Ranko Artuković, prof., ravnatelj, Ivica Matešić Jeremija,
Društvo hrvatskih književnika – Ogranak u Zadru
Himna Republike Hrvatske – izvedba učenika Gimnazije Jurja Barakovića,
dirigenticica Blanša Miletić, prof.

Uvodno slovo, predstavljanje autora i škole – Karmela Jelčić, mag.
Kratko izlaganje o tradiciji škole i sadašnjih aktivnosti učenika – Anđela Beretin
Recitativne izvedbe – Petricija Lisica, Mislav Artić, mentorica Vesna Dražić, prof.
Predstavljanje školskoga lista *Jarula* – Lucija Vuković,
mentor Tomey Ćurković, mag.

Recitacija ulomka *Vile Slovinke* – Luka Nešović, Tamara Kovačević, mentorica
Katarina Matek, mag.

Glazbena izvedba – mentor Tommey Ćurković, mag.
Sudjeluju: Elis Baćac, Boris Domagoj Biletić, Stjepan Blažetin Marina Čapali-
ja, Mirjana Ganza Šarec, Slavko Govorčin, Vinko Hajnc, Vjekoslava Jurdana,
Drago Krpina, Zvonko Sutlović, Robert Špralja, Ante Tičić

12:00 Gradska loža
Narodni trg 2

Refleksije o ljubavi, književni susret
Juraj Baraković, *Vila Slovinke (Lipost i kripost zadarskih žen)*, Milena Dundov,
dramska umjetnica

Uvodno slovo: Robert Bacalja

Zoranić Barakoviću: Hrvatsko pjevačko glazbeno društvo Zoranić,
dirigent: dr. sc. Tomislav Košta
Sudjeluju: Elis Baćac, Boris Domagoj Biletić, Stjepan Blažetin, Marina Čapa-
lija, Mirjana Ganza Šarec, Slavko Govorčin, Vinko Hajnc, Vjekoslava Jurdana,
Drago Krpina, Vlatko Majić, Ivica Matešić Jeremija, Zvonko Sutlović, Robert
Špralja, Ante Tičić

GIMNAZIJA
JURJA BARAKOVIĆA

PROGRAM / KNJIŽICA SAŽETAKA

BARAKOVIĆEVI DANI

Znanstveni skup

Djetinstvo poezije i poezija djetinjstva

ZADAR, 25. I 26. LISTOPADA 2018.

TISAK
Print
Tiskara Zrinski d.o.o.

NAKLADA
Copies
200 primjeraka